

عزت الهی؛ نتیجه تمسک به سیره رضوی

روزنامه نگار غلامرضا بنی‌اسادی

تازیان‌ه‌می خوردواحد، ا‌حدمی گفت، سخت‌ترین شکنجه‌ها را تحمل می‌کردند اما نام خدا از زبانشان نمی افتاد، بر زمین می افتادند، سنگ روی جسم زخمی‌شان می گذاشتند، جان می دادند اما از خدانمی گذشتند، این را کودک که بودیم، می خواندیم درباره عمار و یاسر و سمیه و بلال و... که در صدر اسلام، به شرح صدری چنین رسیده بودند که همه سختی‌ها را تحمل می کردند. تحقیر مشرکان را تاب می‌آوردند اما حاضر نمی‌شدند دشمن گفته‌ها را بر زبان آورند و در عزتی بنشینند که بت‌ها بالای سرشان باشد. این را در گذر زمان در اشکال مختلف خوانده‌ایم، میثم‌نمار یک نمونه بود، حجر بن عدی و... نمونه‌هایی در تکرار بودند تا آزادگان خود ما در دوران دفاع مقدس که پای آرمان‌هایشان به‌جان ایستادند، جسمشان شاید می افتاد اما باورش‌ان هرگز، این‌ها را که بازمی‌خوانم، یاد این بایستگی رضوی می‌افتم که امام‌رضا^(ع) در آن حدیث معروف بیان فرمودند: «آنجا که تأکید کردند:» عقل مؤمن کامل نیست، مگر اینکه ۱۰ ویژگی داشته باشد، هشتمین بایستگی که تبیین می‌فرمایند، چنین است: «خواری در راه خدایش از عزت با دشمنش محبوب‌تر باشد»، درحقیقت، امام یک مرزبندی را مشخص می‌کنند که تا همیشه می‌تواند راه را برای ما روشن کند، فردی که ایمانی کامل یافته است و عقلی مؤمنانه و در افزایش دارد، حساب خود را با خدا چنان روشن می‌کند که هرچه تاریکی است، سهم غیر خدا شود، همین تاریکی را هم قطر دیوار می‌کند تا دشمنان نتوانند او را ببینند، چه رسد که در او طمع کنند، سختی‌ها و مشقت‌های این راه را به جان می‌خرد، جنگ باشد، هست، تحریم‌ها روزافزون شود، باهم هست، هربلایی را نو کنند، باز او ایمان تازه می‌کند و می‌ایستد، او خوب می‌داند عزت جایی است که خدا باشد، اگر همه دنیا را در یک کفه ترازو بگذارند و ماه و خورشید را هم بر آن بیفزایند و کفه دیگر، ایمان به خدا باشد، دومی را برمی‌گزیند و اولی را به هیچ نمی‌گیرد، این را هم از رسول اعظم الهی آموخته است که در همان آغاز رسالتش گفت: «اگر اینان خورشید را در دست راستم و ماه را در دست چپم بگذارند، از راه حق دست برنمی‌دارم و تسلیم نمی‌شوم»، همین هم بود که باران پابره‌نه را بر سر ایمانشان، پای محکم کرد، همین پایفشاری بود که عزت خداوندی را به‌همراه آورد تا زمین از زیر پای دشمنان کشیده شود و با سر به زمین بخورند آن‌هایی که می‌خواستند بر مؤمنان سروری کنند، روزها عوض می‌شوند، سرزمین‌ها تغییر پیدا می‌کنند اما «قاعده، به‌جا می‌ماند تا مؤمنان بدانند که اگر «خواری در راه خدا را از عزت با دشمنان محبوب‌تر» بدانند و بر این ایمان خویش صابر باشند، خداوند صادق الوعد هم پیروزی را و عزت ابدی را روزی‌شان خواهد کرد، در دنیا هر حکمی می‌خواهند، برانند، هر طرحی می‌خواهند دراندازند اما آن که خوار می‌کند و عزت می‌بخشد، خداست، او هم یَجِبُ الْوُأْبَیْنِ وَیَجِبُ الْمُتَطَهَّرَیْنِ، است و توبه کاران و پاکیزگان را دوست می‌دارد، خود را به نظمی تنظیم کنیم که امام‌رضا^(ع) برای ما تبیین کردند، منطق رضوی، دنیای ما را بسان مزرعه‌ای شاداب، پرپار و آخرت را آباد می‌کند که میان این دو دنیا یک پیوستگی مدام است، در آخرت همان سفره‌ای را خواهیم انداخت که در این دنیا فراهم کرده‌ایم.

بیرس و بدان

حکم چانه‌زنی

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به‌شماره پیامک ۰۷۲۸۹۰۰۲۰۰ با ما در میان بگذارید.

● سؤال: آیا این حدیث از پیامبر (ص) یا ائمه^(ع) نقل شده است و صحت دارد: «در هنگام معامله یا خرید، برای گرفتن تخفیف، آن قدر چانه‌بزنی‌د که عرق کنی‌د؟»

● پاسخ اجمالی

جمع‌بندی روایات موجود در این زمینه، ناظر به آن است که افراد باید تلاش کنند در معاملات خود ضرر فاحش نکنند و اموال خویش را به‌سادگی در اختیار افراد گران‌فروش و کلاهبردار قرار ندهند. در همین راستا اگر خریدار، قیمت اعلام‌شده ازسوی فروشنده را -به‌ویژه در کالاهای ارزشمند و گران‌قیمت- بیشتر از حد معمول بداند، بهتر است با چانه‌زدن، قیمت اعلامی را برای منافع خود کاهش دهد، با این حال درمورد کالاهای کم‌ارزش یا آن دسته از کالاهایی که قیمت اعلامی آن‌ها عرفاً قیمتی مقطوع به‌شمار می‌آید، توصیه شده است که بر چانه‌زنی اصرار نشود.

● چانه‌زدن

چانه زنی توصیه‌ای به فروشنندگان است که مبادا از ترس گران‌فروشی، به مفت‌فروشی روی آورند و در درازمدت، ورشکستگی خود را رقم بزنند.

● نهی از چانه‌زدن

البته در برخی روایات از چانه زدن در برخی مواقع نهی شده است: پیامبر اسلام (ص) در وصیت خود به امام علی^(ع) فرمودند: «در خرید چهار چیز چانه مزن: گوشتند برای قربانی عید، کفن، برده و کرایه سواری برای رفتن به مکه». (الخصال، ج یک، ص ۲۴۵).

امام حسن^(ع) با پای پیاده به سفر حج رفته بودند. در اثر پیاده‌روی زیاد، پاهای ایشان ورم کرد. برخی خدمتکاران به ایشان پیشنهاد دادند که بر مرکب سوار شوند تا اندکی از ورم پای ایشان بخوابد. امام در جواب فرمودند: «هرگز! زمانی که به کاروان سرای بعدی رسیدیم، روغنی برای این ورم پایم بخرید و در خرید آن چانه مزنید.»

امام سجاد^(ع) به کارگزار خویش فرمودند: «هرگاه برای حج، نیازمندی‌های مرا تهیه می‌کنی، آن را بخر، ولی با فروشنده درباره قیمت آن، گفت‌وگو مکن و چانه مزن.»

● دیدگاه فقها درباره این روایات

فقهای شیعه دیدگاه‌های مختلفی در جمع‌بندی این دو دسته روایت به‌ظاهر ناهمخوان دارند:

۱. با افراد بالیمان نباید چندان چانه زد اما دربرابر افراد بی‌ایمان، چانه زدن رواست. (مجلسی، روضه‌المتقین فی شرح من‌لایحضره‌الفقیه، ج ۴، ص ۹۱).
۲. تنها در کالاهایی که خرید آن‌ها واجب است، چانه زدن مکروه است. (اصفهانی، لوامع صاحب‌قرانی، ج ۷، ص ۱۵۶).
۳. در معاملات، بهتر آن است که ضرری متوجه طرفین نشود و در همین راستا اگر انسان در معامله‌ای -به‌ویژه در اجناس ارزشمند و گران‌قیمت- مشاهده‌کند که قیمت اعلامی یا درخواستی، بسیار بیشتر یا کمتر از قیمت بازار و ارزش واقعی آن کالااست، چانه‌زنی توصیه شده است و دلایل موجود در روایات جواز نیز ناظر به همین موارد است که میان چانه‌زدن و ضرر هتگفت‌کردن، بی‌شک اولی رجحان دارد و برخی علما بر همین اساس، فتوا داده‌اند که «چانه‌زدن و سخت‌گیری برای اجتناب از زیان دیدن، مستحب است». (رساله توضیح‌المسائل، امام‌خمینی^(ع))

به‌نظر می‌رسد این جمع‌بندی با آنچه در روایات آمده، سازگارتر است. به‌عبارت دیگر، در مواقعی که ضرر درخورتوجهی از چانه‌زدن متوجه انسان نخواهد شد، نباید شخصیت خود را سبک کرد و به چانه‌زنی پرداخت. اما در جایی که چانه زدن، ممکن است خسارت مالی سنگینی را برای خریدار یا فروشنده به‌دنبال داشته باشد، باید چانه زد، همان‌گونه که در گزارش چانه‌زنی امام‌صادق^(ع) در سال گرانی و کمبود گوسفند، آمده بود که احتمال سوءاستفاده گسترده فروشنندگان وجود داشت.

۴. جز در نمونه‌های خاصی که در روایات به آن‌ها اشاره شده است و استثنا شده‌اند، چانه‌زنی ایرادی ندارد.

آشنایی با فضیلت روز دحوالارض و اعمال آن

روزی که زمین به انسان هدیه شد

دحوالارض، روز رحمت

در روایات زیادی آمده است که در بیست‌وپنجم ذی‌القعدة، کعبه نصب شده، زمین گسترده شده، آدم^(ع) هیوط کرده است، حضرت ابراهیم خلیل...^(ع) و حضرت عیسی^(ع) متولد شده‌اند و رحمت خداوند در زمین گسترده شده است. امیرالمؤمنین^(ع) فرموده‌اند: «اولین رحمتی که از آسمان به زمین نازل شد، در بیست‌وپنجم ذی‌القعدة بود. در این روز ۱۰۰ هزار رحمت نازل می‌شود که ۹۹ هزار تای آن برای روزه‌داران این روز و عبادت‌کنندگان این شب خواهدبود.

نعمت نصب کعبه

به‌طور خلاصه درباره نعمت نصب کعبه می‌توان گفت خداوند متعال، انسان را از خاک آفرید و او را به دیدار و پناه خود دعوت فرمود. قرب به خدا و پناه او نیز نصیب افرادی می‌شود که او را خالصانه بپرستند و در بعضی تفاسیر عرفانی، بهجت و شادی قرب الی... مساوی سرور و بهشت تلقی می‌شود. اینکه انسان در تاریکی‌های عالم طبیعت و اسارت در کره خاکی و میان آب و گل، به این مراتب از قرب الهی دسترسی ندارد، مبنایی برای تلاش انسان به‌منظور کسب آگاهی و معرفت الهی است. خداوند عالم به انسان کعبه مکرمه را داد، مکانی که خداوند، آن را بزرگ قرار داد و آن را خانه خود نامید و آن را زیارتگاه زائرانش و طالبان حضرتش قرار داد تا بر گرد آن چرخیده، زیارتش کنند. برای این زیارت نیز عبادت‌هایی مقرر فرموده است که تمام آن‌ها باعث پرواز از عالم خاکی به عالم ملکوت می‌شود. به‌عبارت دیگر، این عبادت‌ها، عبادت‌کننده را آماده زیارت کعبه حقیقی می‌کند که درباره آن در روایت آمده است: «زمین و آسمانم، گنجایش من را ندارد، بلکه قلب بنده مؤمنم، گنجایش مرا دارد.»

حمیده ذاکری یکی از روزهای مهم در ماه ذی‌القعدة (بیست‌وپنجم این ماه)، روز «دحوالارض، گسترش زمین، است، روزی که خداوند متعال به بشر، زمین را ارزانی داشته است. «دَحْوُ الْأَرْضِ، اصطلاحی برگرفته از آیه ۳۰ سوره نازعات و به معنی گستردن خشکی زمین است: «وَالْأَرْضُ نَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَاهَا» خشکی زمین را پس از آن بگسترَد، گفته شده است در چنین روزی، اولین خشکی‌های زمین که به‌طور کامل زیر آب بود، در محل کعبه نمایان شد. برای این روز آداب و اعمال بسیاری ذکر شده است. برای پاسداشت این روز عظیم باید از شأن آن آگاهی داشت که آگاهی از نعمت و کم‌وکیف آن، اولین مرتبه شکرگزاری است، همان‌گونه که در روایات بر این مطلب تأکید و در علم اخلاق، تأیث شده است. در ادامه به جایگاه روز دحوالارض درمیان آیات و روایات و آداب و اعمال آن اشاره می‌کنیم.

نعمت پیدایش و گسترش زمین

برای شکرگزاری احتیاج به دلایل بزرگ نیست. آسمان بالای سرمان و آبی که از آن سیراب می‌شویم، هرکدام به خودی خود عظیم و شگفت‌آوردند، روزی که خدای متعال زمین را گسترانید و خاکی که بر آن زندگی می‌کنیم شکل گرفت، مناسبت خوبی است برای یادآوری نعماتی که فراموش می‌کنیم، از بس بدیهی‌اند. در کتاب «اقبال»، اشاره شده است که خدای متعال در روز دحوالارض، زمین را برای سکونت و زندگی انسان‌ها آفرید. با این نگاه، فرموده خداوند را بهتر درک می‌کنیم: «شمار لشکریان پروردگارت را به جز خود او فردی نمی‌داند». برپایه این آیات، انسان مراقب در روز «دحوالارض، گسترش زمین، بر خود لازم می‌بیند که برای تمام این نعمت‌ها شکرگزاری کند.

روز ظهور صاحب‌الزمان(عج)

انتظار موعود در همه ادیان آسمانی از مظاهر لطف و شفقت الهی به انسان stemsیده است؛ انسانی که در پی دستیابی به شناخت خداوند و نزدیک شدن به اوست. با ظهور صاحب‌الامر(ع) آنچه در تاریکی‌های چهل پنهان شده است، نمایان و حق و عدالت در زمین گستره می‌شود. در روایت ذکر شده است: «در این روز (دحوالارض) حضرت قائم(ع) قیام خواهد کرد». این روایت به شأن عظیم این روز برای ما اشاره می‌کند. منتظران حضرت مهدی(عج) با اشتیاق و امیدواری، هر سال این روز را چشم می‌کشند، باشد که چشمشان به جمال مبارک حضرت روشن شود.

اعمال شب و روز دحوالارض

توبه کنیم

همه ما دچار نقصان‌ها و کم‌وکاستی‌های زیادی در زندگی خود هستیم که شرط انسان بودن را تعقل و اشتباهات انسان می‌دانند. خداوند در قرآن کریم فرموده است: «ای بندگان من که بر خود اسراف و ستم کرده‌اید! از رحمت خداوند نومید نشوید که خدا همه گناهان را می‌آمرزد، زیرا او بسیار آمرزنده و مهربان است.»

برای تحقق توبه، بهتر است چهار شرط را رعایت کنیم: الف: پشیمانی وندامت قلبی وواقعی که البته بهتر آن است که با استغفار زبانی نیز همراه شود. ب: عزم و تصمیم جدی و حقیقی بر بازنگشتن به‌سوی گناه و معصیت. ج: جبران حقوق‌الهی دربارمحرمات و ترک واجباتی که قضاو کفاره‌به‌دنبال دارد، مثل نماز و روزه. د: جبران حقوقی که از مردم فوت شده است، چه خسارت‌های مادی و چه خسارت‌های معنوی مانند آن.

خدای متعال را یاد کنیم

بی‌تردید یاد کردن از خداوند متعال، احتیاج به اتفاقات فوق‌العاده ندارد ولی بعضی روزها آن قدر برای ما مهم هستند که باید بیشتر از روزهای دیگر در آن هال‌ب به‌ذکر خداوند بگشاییم. در شأن روز دحوالارض بسیار گفتیم. امروز باهر گام خودبه‌تسبیح‌وبزرگی خداوند اعتراف کنیم‌وبزرگی و قدرت او را بستااییم.

دعا بخوانیم

پیامبر اکرم (ص) بیان کرده‌اند: «در شب بیست‌وپنجم‌ماه‌ذی‌القعدة، حق تعالی به‌سوی بندگان مؤمن خود نظر رحمت می‌کند؛ هرکه آن شب را به عبادت به‌سر آورد، ثواب صد عاید به او عطا می‌کند که در یک چشم‌برهم‌زدن معصیت خدا نکرده باشد و چون نصف شب بگذرد، شروع کن به عبادت و نماز و...». مستحب است دعایی را که اول آن «یا داحی الکعبه» است نیز بخوانیم؛ دعایی که در کتاب «مصباح» آمده‌است.

مطهر باشیم

در بسیاری از ایام مبارک، به پاک‌بودن و غسل کردن توصیه‌شده‌است. با‌نگاهی به آیات و روایات در توصیه مکرر به این امر، به جایگاه ویژه پاکیزگی در اسلام پی می‌بریم. روزی که خداوند، نعمت گسترش زمین را بر جهانیان عرضه داشت، برای تک‌تک افراد بشر ویژه است، پس چه بهتر که با تنی پاک و قدمی مطهر بر زمین گام نهیم؛ زمینی که در زیر پای ما گسترده شده است.

روزه بگیریم

از حسن بن علی وشاء روایت شده است: «من کودک بودم که با پدرم در شب بیست‌وپنجم‌ماه‌ذی‌القعدة، در خدمت حضرت رضا^(ع) شام خوردیم. حضرت فرمودند: امشب حضرت ابراهیم^(ع) و حضرت عیسی^(ع) متولد شده‌اند و زمین از زیر کعبه پهن شده است، پس هرکه روزش را روزه بدارد، چنان باشد که شصت‌ماه‌روزه داشته است.»

نماز بخوانیم

روایت‌شده‌است پیش‌ازظهر، دورکعت نماز با یک‌بار حمد و پنج‌بار سوره‌های شمس و ضحی بخوانیم و بعد از سلام نماز این ذکر را بگیریم: «لا حول و لا قوه الا بالله‌العلی‌العظیم» و بعداز اتمام‌نماز، دعا کرده، بگوییم: «یا مقبل العثرات اقلنی عثرتی. یا مجیب الدعوات اجب دعوتی. یا سامع الاصوات اسمع صوتی و ارحمنی و تجاوز عن سیئاتی و ما عندی، یا ذا الجلال و الإکرام!».

امام‌رضا^(ع) را زیارت کنیم

در مناسبت‌های مختلف زیارت‌بعضی ائمه‌اطهار^(ع) توصیه شده است، اما باید خدای بزرگ را شاکر باشیم که از مجاوران حضرت شمس‌الشموس^(ع) هستیم و می‌توانیم در این روز مبارک به زیارت ایشان برویم. میرداماد در «رساله اربعه ایام، خود، در بیان اعمال روز دحوالارض بیان کرده‌است: «زیارت امام‌رضا^(ع) در این روز، افضل اعمال مستحب و مؤکدترین آداب است.»